Johann Gottfried Walther

16 udvalgte orgelkoraler

ed. Jørgen P. Erichsen

supplerende udvalget i
Ditlevsen & Viderø's "Orgelmusik"
samt Wöldike's "Orgelkoraler til Kirkeåret"

MUSIKFORLAGET JOSEBAMUS

Johann Gottfried Walther
16 udvalgte orgelkoraler
ed. Jørgen P. Erichsen

© 1996 by Jørgen P. Erichsen

INDHOLD

Orgelkoraler uden pedal

Nr. 1	Christum wir sollen loben schon	side 4
Nr. 2	Christus der ist mein Leben	- 5
Nr. 3	Herr Jesu Christ, Du höchstes Gut	- 6
Nr. 4	Jesu Kreuz, Leiden und Pein	- 7
Nr. 5	Jesus, meine Zuversicht	- 8
Nr. 6	Lobt Gott, ihr Christen allzugleich	- 9
Nr. 7	Nun lasst uns Gott dem Herren Dank sagen . . .	- 10
Nr. 8	O Herre Gott, Dein göttlich Wort	- 12
Nr. 9	Wer nur den lieben Gott lässt walten	- 14
Nr. 10	Gott ist mein Heil	- 15

Orgelkoraler med pedal

Nr. 11	Erschienen ist der herrlich Tag	- 16
Nr. 12	Was Gott tut, das ist wohlgetan	- 18
Nr. 13	In dulci jubilo	- 20
Nr. 14	Jesu, meine Freude	- 22
Nr. 15	Herr Jesu Christ, Du höchstes Gut	- 24
Nr. 16	Schmücke dich, o liebe Seele	- 26

Johann Gottfried Walther og hans orgelkoraler

Johann Gottfried Walther (1684-1748) har indskrevet sit navn i musikhistorien på to væsensforskellige områder: som udgiver af historiens første musikleksikon, og som komponist til en række orgelkoraler, hvoraf de bedste efter manges mening kun overgås af J.S.Bach. De to komponister var i øvrigt beslægtede, og i en periode hvor de begge havde deres virke i Weimar, havde de et nært og af gensidig beundring præget samarbejde.

Walther var i 1707 blevet stadsorganist i Weimar (dvs. at han havde det overordnede ansvar for musikken i byens kirker); i 1720 udnævntes han til hofkomponist hos den derboende storhertug. Det var som resultat af et livslangt optegningsarbejde, han i 1732 kunne udgive *Musikalisches Lexicon*, der med sin alfabetisk ordnede samling af biografier og musikfaglige artikler blev forbilledet for alle senere musikalske leksika. For resten kølnedes forholdet mellem Walther og Bach noget, da sidstnævnte opdagede, at han - notorisk - var blevet særdeles stedmoderligt behandlet i leksikonet!

I sin samtid var Walther også højt beundret for sine kompositioner, der langt overvejende var skrevet til brug ved den protestantiske gudstjeneste. Trykte noder var dengang en stor sjældenhed, og Walthers henimod 300 koralbearbejdelser for orgel udbredtes i afskrifter blandt kolleger i hele den protestantiske verden (det store antal hænger sammen med, at Walther i mange tilfælde komponerede flere forskellig orgelkoraler el. partitasatser over den samme salmemelodi - et eksempel herpå kan også findes i nærværende samling). Hvor Bach ofte i sine orgelkoraler i den grad hengiver sig i kontemplativ fordybelse og kontrapunktiske finesser, at mange den dag i dag har vanskeligt ved at følge ham, dér har Walther altid musikkens anvendelighed i gudstjenesten for øje.

Som det er tilfældet med det meste af den musik, der i dag regnes som den klassiske orgellitteratur, er det først i begyndelsen af det 20. årh., Walthers koralbearbejdelser for alvor blev genopdaget og udgivelser blev påbegyndt. I Bd. 26/27 af det monumentale værk *Denkmäler deutscher Tonkunst* fik fagfolk for første gang mulighed for at stifte bekendtskab med Walthers orgelmusik; men det var først med Hermann Poppens udgivelse *Joh.Gottfr.Walther/Orgelchoräle/Auswahl für den gottesdienstlichen Gebrauch* fra 1930, at denne musik blev almindeligt kendt. Herfra stammer også flertallet af de orgelkoraler af Walther, der i de følgende år fandt vej til de danske udgivelser, der fulgte i kølvandet på den såkaldte orgelbevægelse: *Orgelmusik, Bd.1* udg. af Ditlevsen og Viderø i 1938 indeholder 16 satser af Walther, og i den af Wöldike udgivne *Orgelkoraler til Kirkeåret* (1943) finder vi 19 satser af Walther, hvoraf et par er gengangere fra førstnævnte - ikke at forglemme Rings og Viderøs *Orgelskole* (1.udg. 1933), hvor de fleste danske organister vel for første gang har stiftet bekendtskab med navnet Walther.

Det fyldigste udvalg af Walthers orgelmusik, der i dag er i handelen, er *Ausgewählte Orgelwerke, Bd. I-III, herausgegeben von Heinz Lohmann* (Breitkopf & Härtel, 1966 og senere oplag); heri findes ialt 86 orgelkoraler - altså dog stadigvæk kun godt en tredjedel af Walthers samlede produktion!

Formålet med nærværende udgivelse er at supplere de før nævnte danske antologier. Grundlæggende er der altså ingen gengangere i forhold til Ditlevsen & Viderø samt Wöldike. Men hvor især sidstnævnte som udvælgelseskriterium har krævet, at koralerne skulle have relevans til det danske salmerepertoire (hvor der rigtignok er tænkt på *Salmebog for Kirke og Hjem*!), dér lægger nærværende udgivelse primært vægt på den musikalske kvalitet. Det medfører så, at nogle af stykkerne overskrider de 2 minutters varighed, som er et andet kriterium for Wöldike. Det sker i erkendelse af, at man nok i dag lytter mere til gudstjenestens orgelmusik, end det før var tilfældet og i hvert fald som postludium undertiden kan tillade sig at spille lidt større stykker. Men det betyder også, at udvalget rummer flere stykker, der vil være velegnede i forbindelse med en kirkekoncert. Det kunne f.eks. være *Herr Gott, nun schleuss den Himmel auf* eller *Schmücke dich, o liebe Seele,* hvor koralmelodien i begge tilfælde spilles med venstrehånden, altimens højrehånden indhyller denne i frodigt blomstrende toneranker og pedalstemmen skrider fremad i en typisk barok-bas; eller det kunne være perlen blandt dem alle - efter udgiverens personlige mening: *Herr Jesu Christ, Du Höchstes Gut* (versionen med pedal).

Idet hovedvægten er lagt på udgivelsens praktiske anvendelse, har jeg valgt ikke at redegøre for proveniens, diverse varianter samt for de ofte noget problematiske forsiringer. Hvad specielt det sidste angår, så deler jeg i øvrigt Hermann Poppens opfattelse, når denne skriver, “dass es sich dabei um einen ganz ausgesprochenen Zeitgeschmack handelt, dass sich der kommende “galante Stil” hierin allzu fühlbar ankündigt” - og når han konkluderer, at man til gudstjenestelig brug stort set bør udelade forsiringer.

Med hensyn til rækkefølgen, så er den også til dels bestemt af praktiske hensyn, idet der er lagt stor vægt på at undgå ubekvem bladvending.

Alt i alt mener jeg at turde sige, at dette udvalg viser Johann Gottfried Walther fra hans allersmukkeste side, samtidig med at det må kunne finde anvendelse i den danske kirke ved mangfoldige lejligheder.

Jørgen Erichsen

Christum wir sollen loben schon

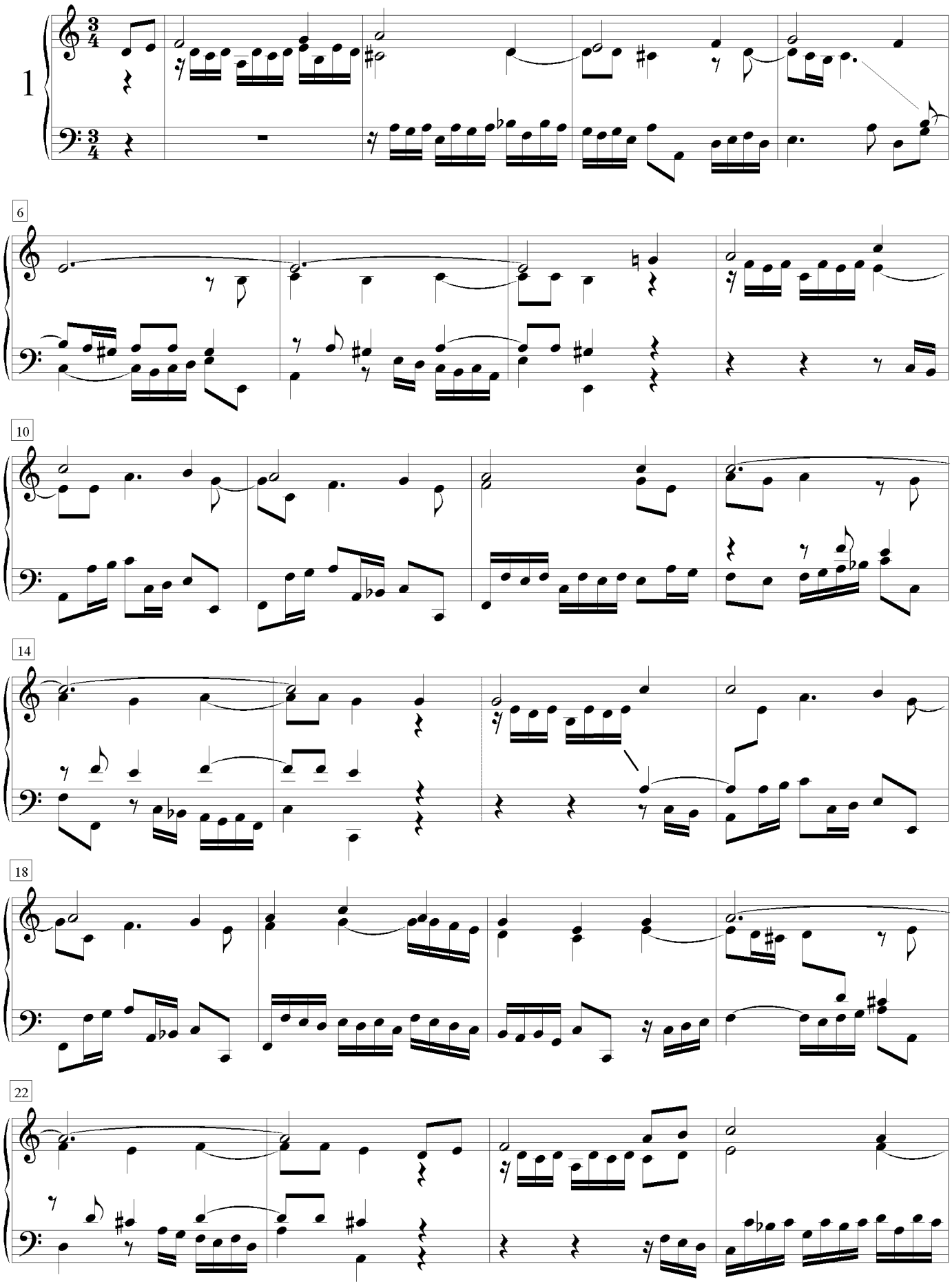

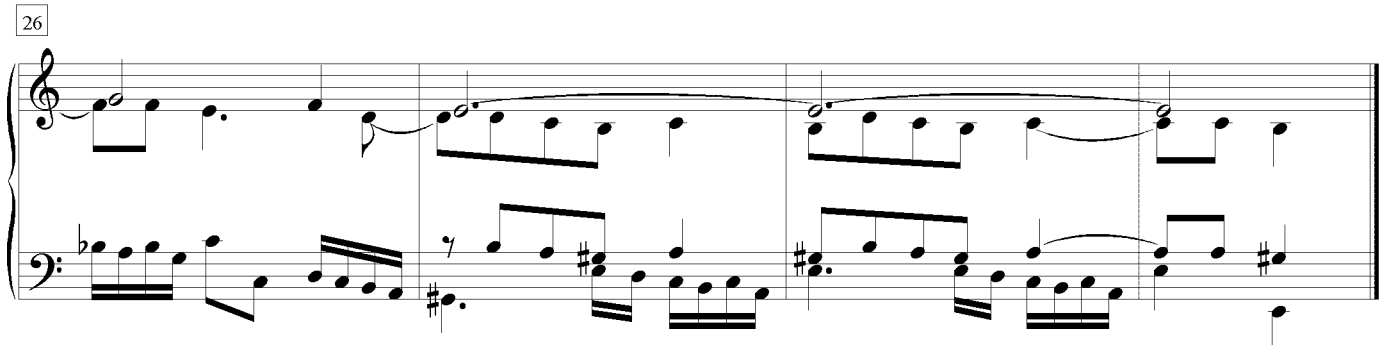

Christus der ist mein Leben

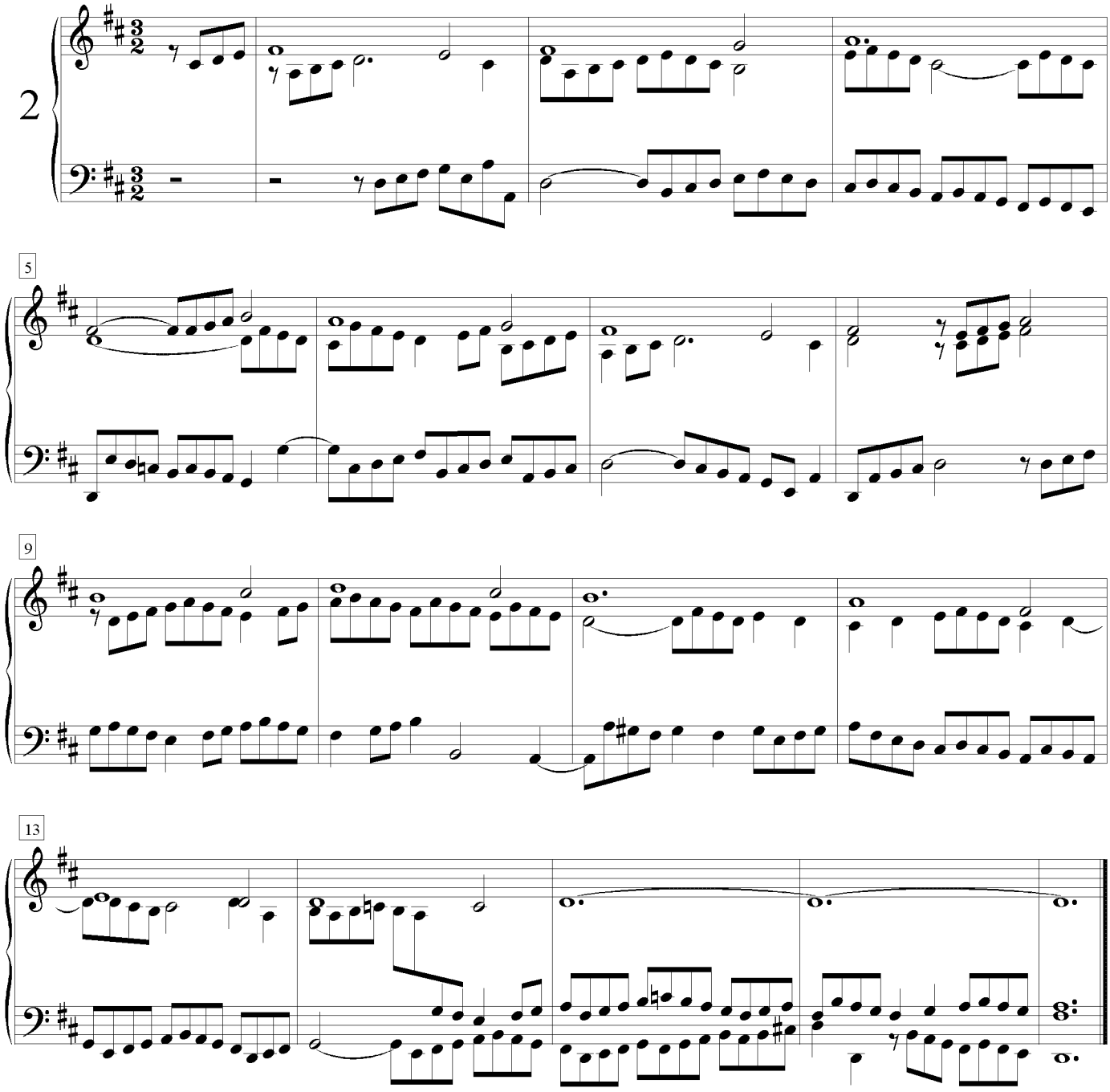

Herr Jesu Christ, Du höchstes Gut

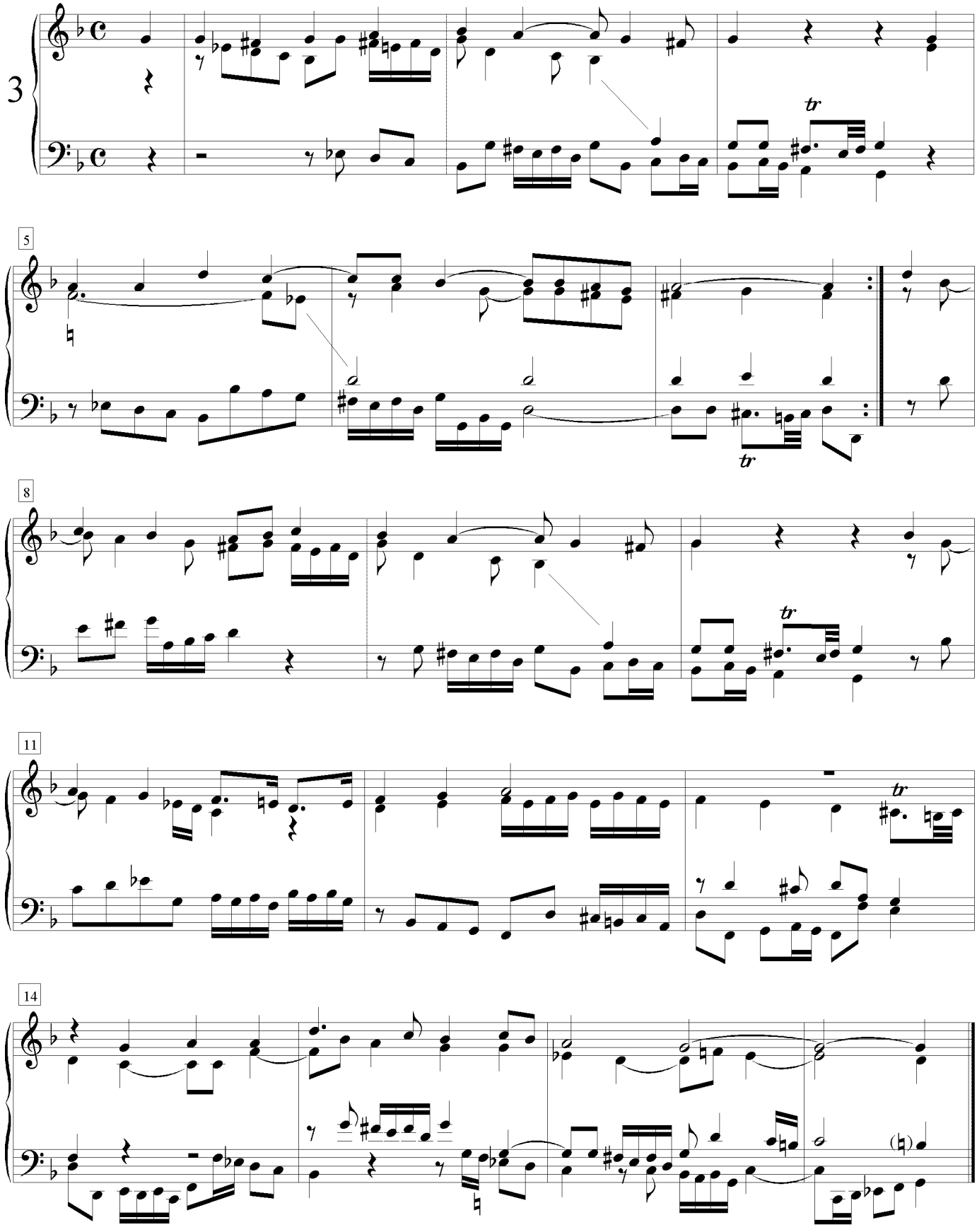

Jesu Kreuz, Leiden und Pein

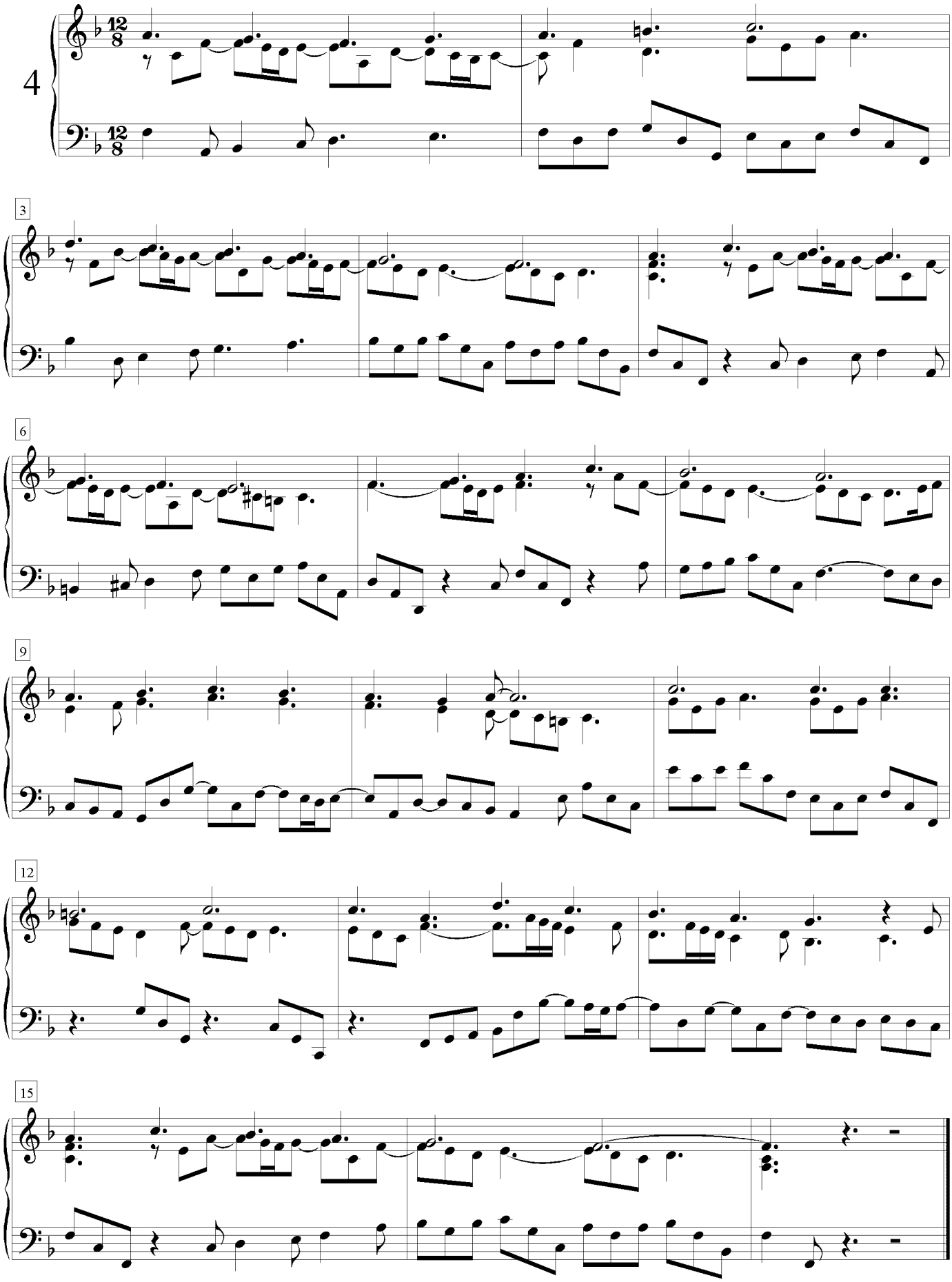

Jesus, meine Zuversicht

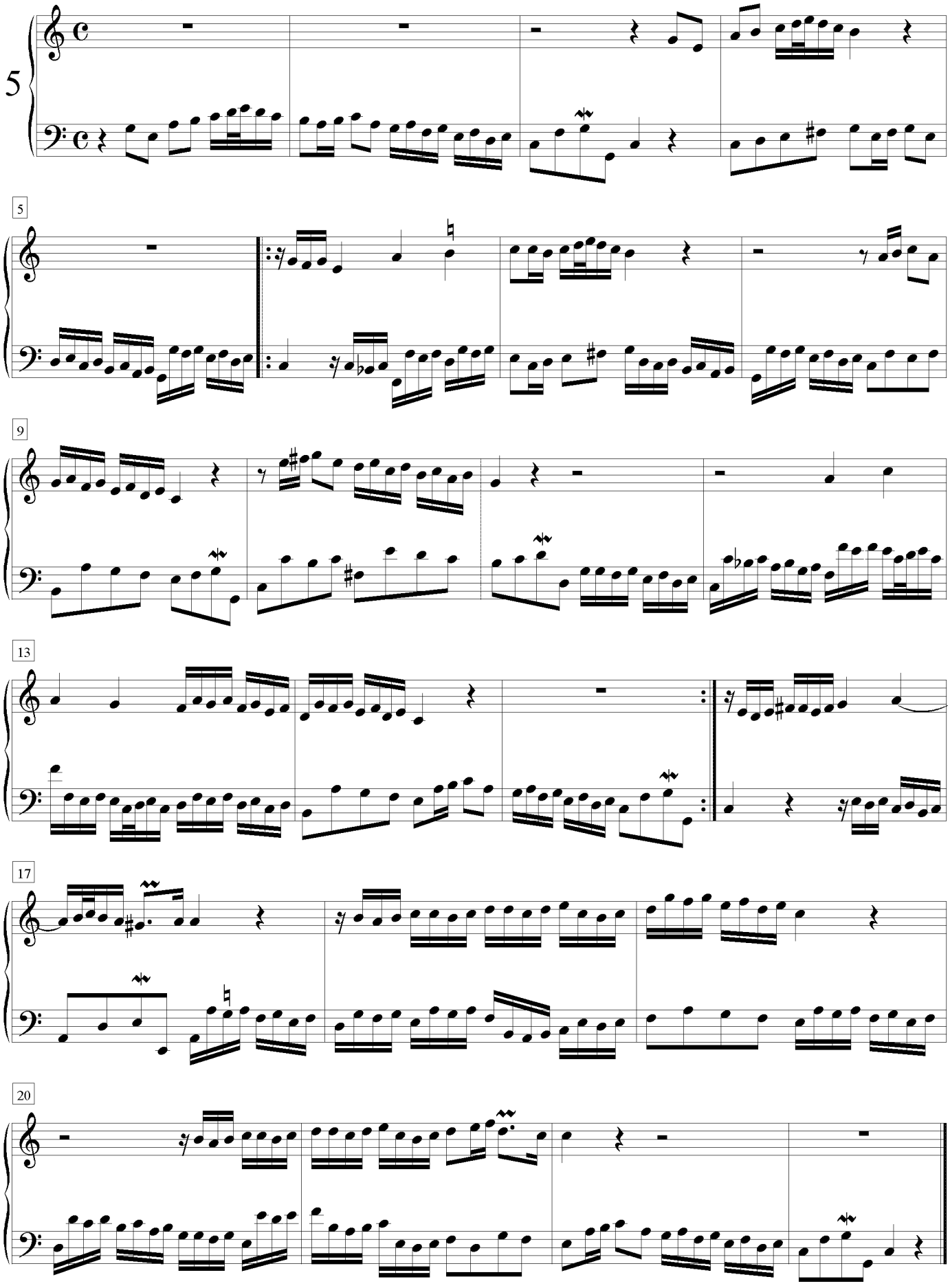

Lobt Gott, ihr Christen allzugleich

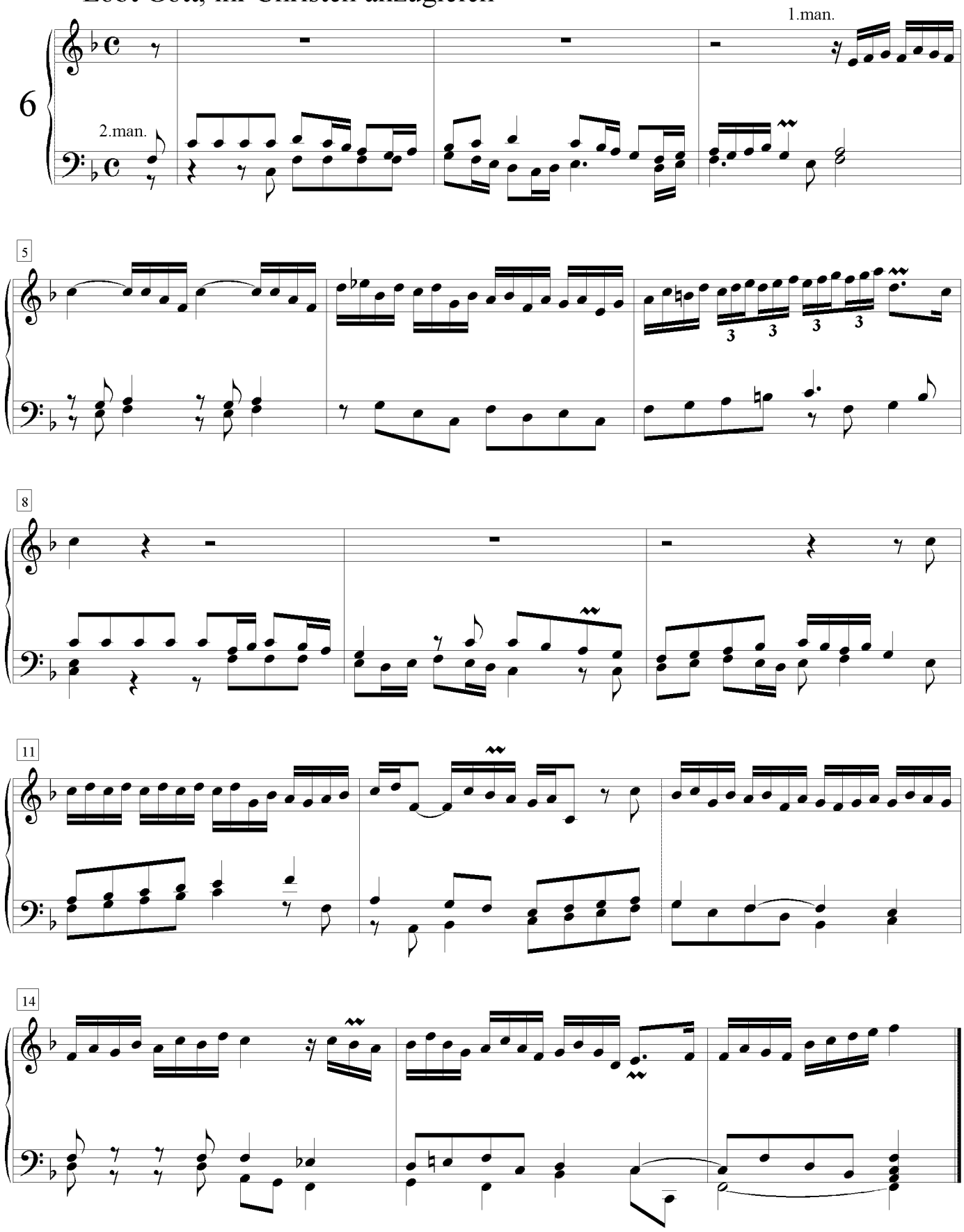

Nun lasst uns Gott dem Herren Dank sagen

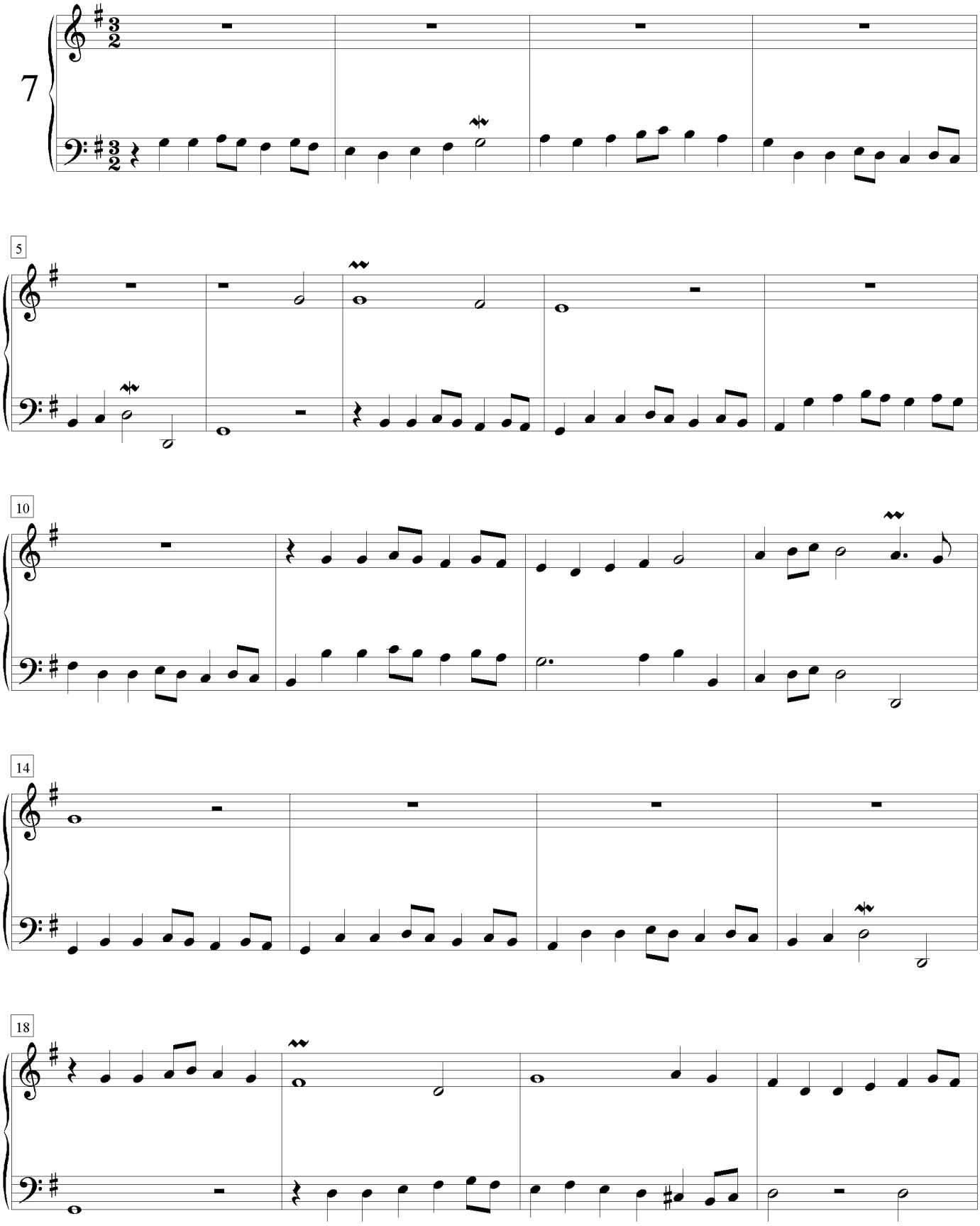

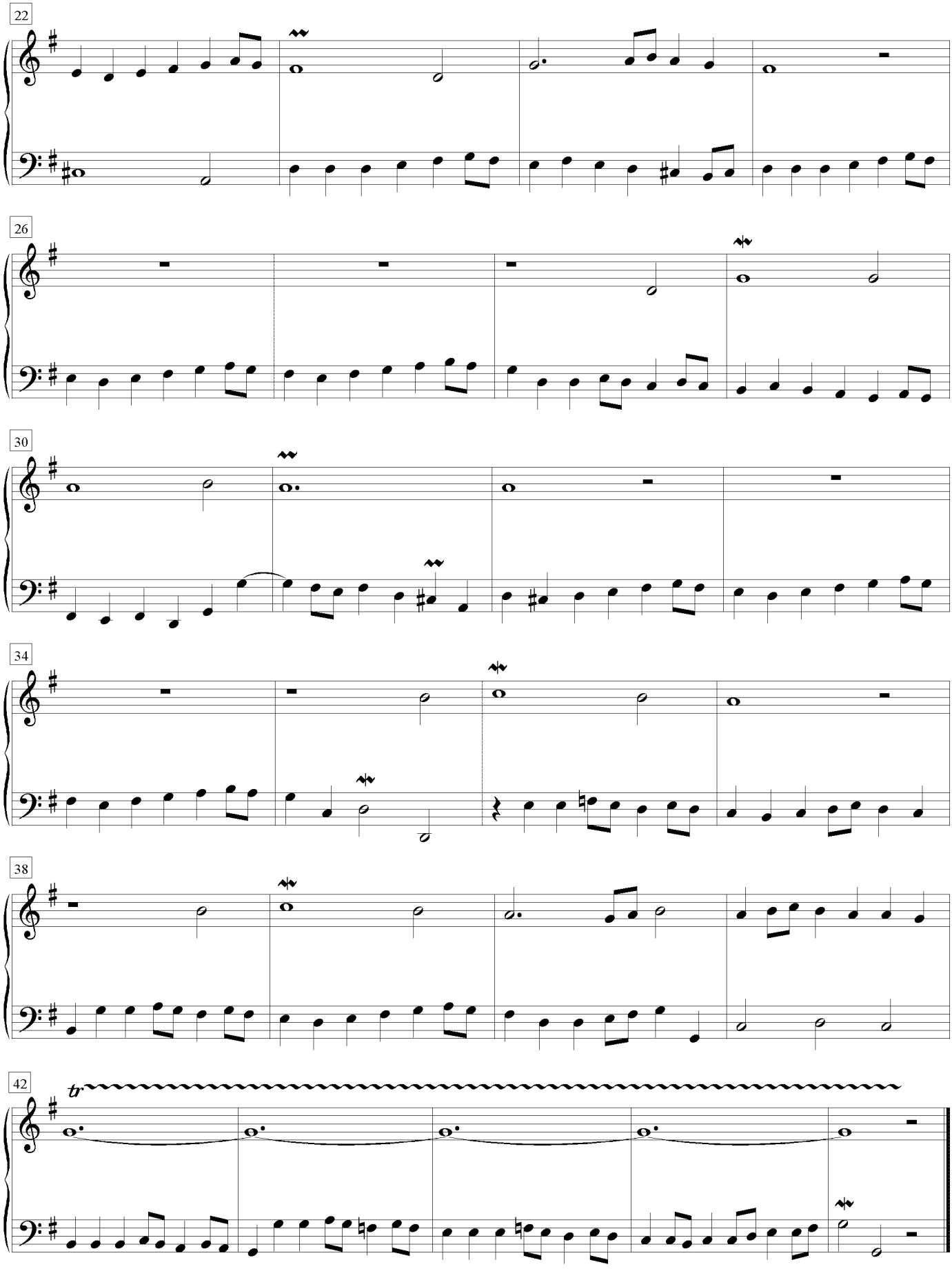
22
26
30
34
38
42
tr

O Herre Gott, Dein göttlich Wort

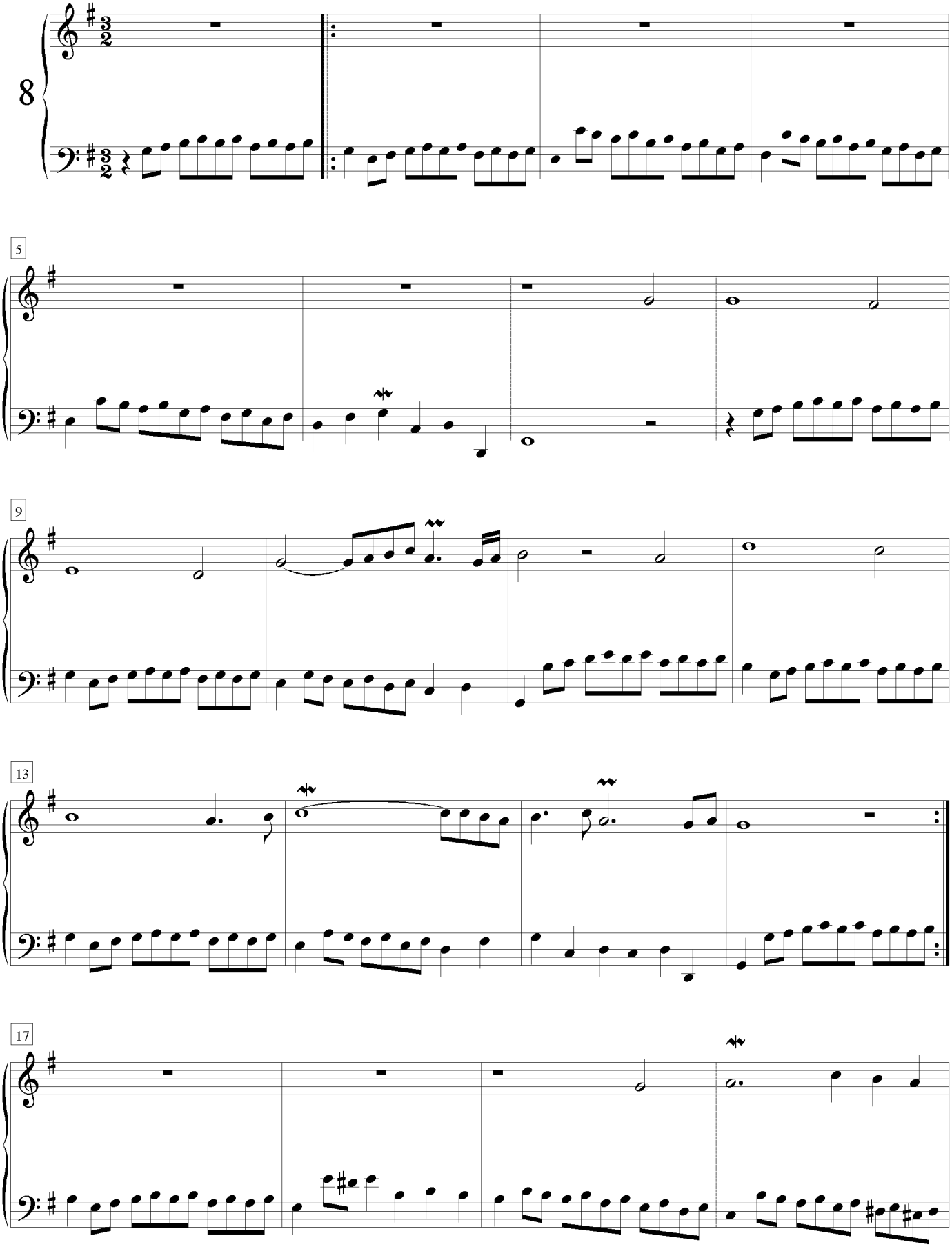

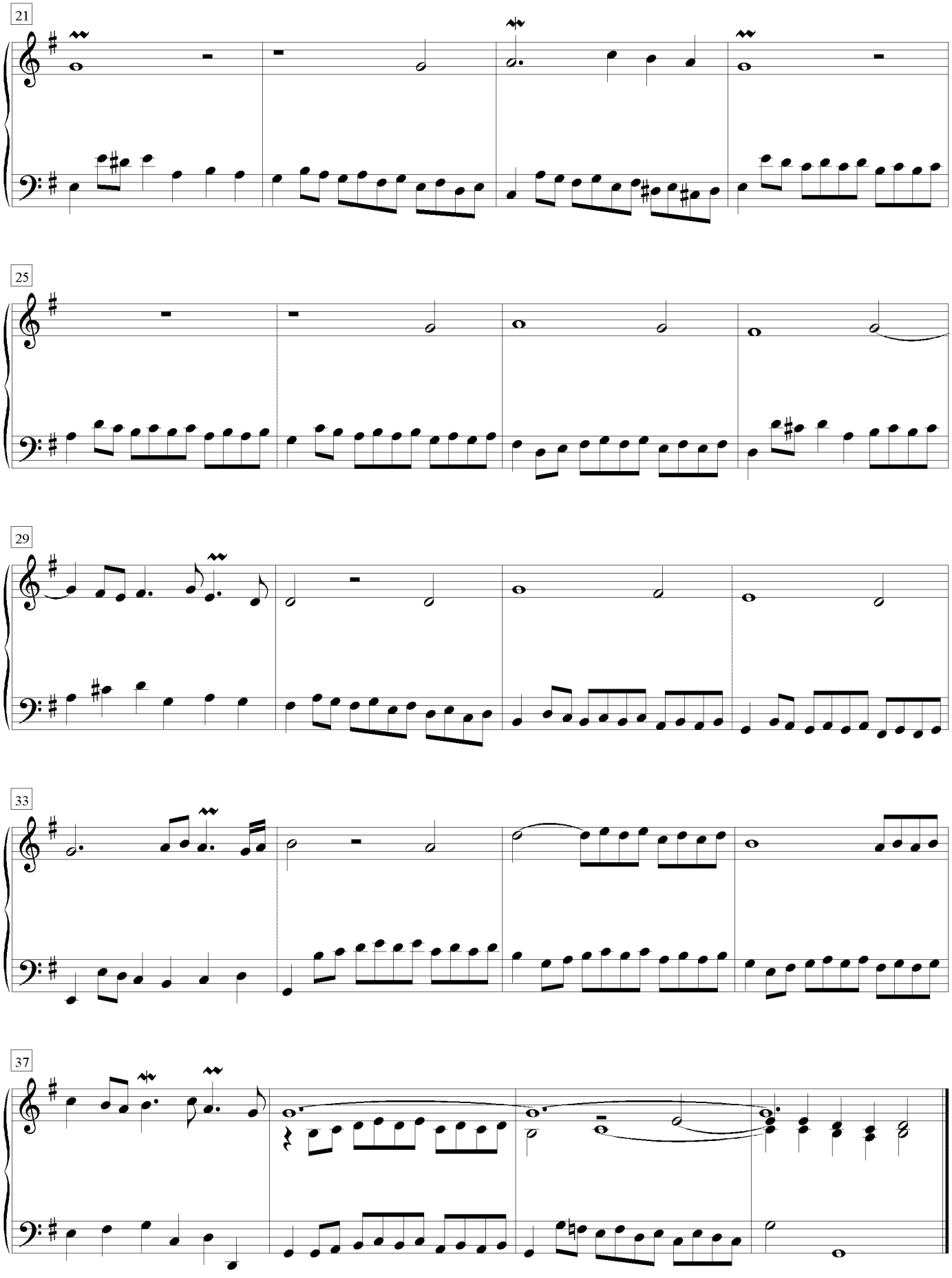
21
25
29
33
37

Wer nur den lieben Gott lässt walten

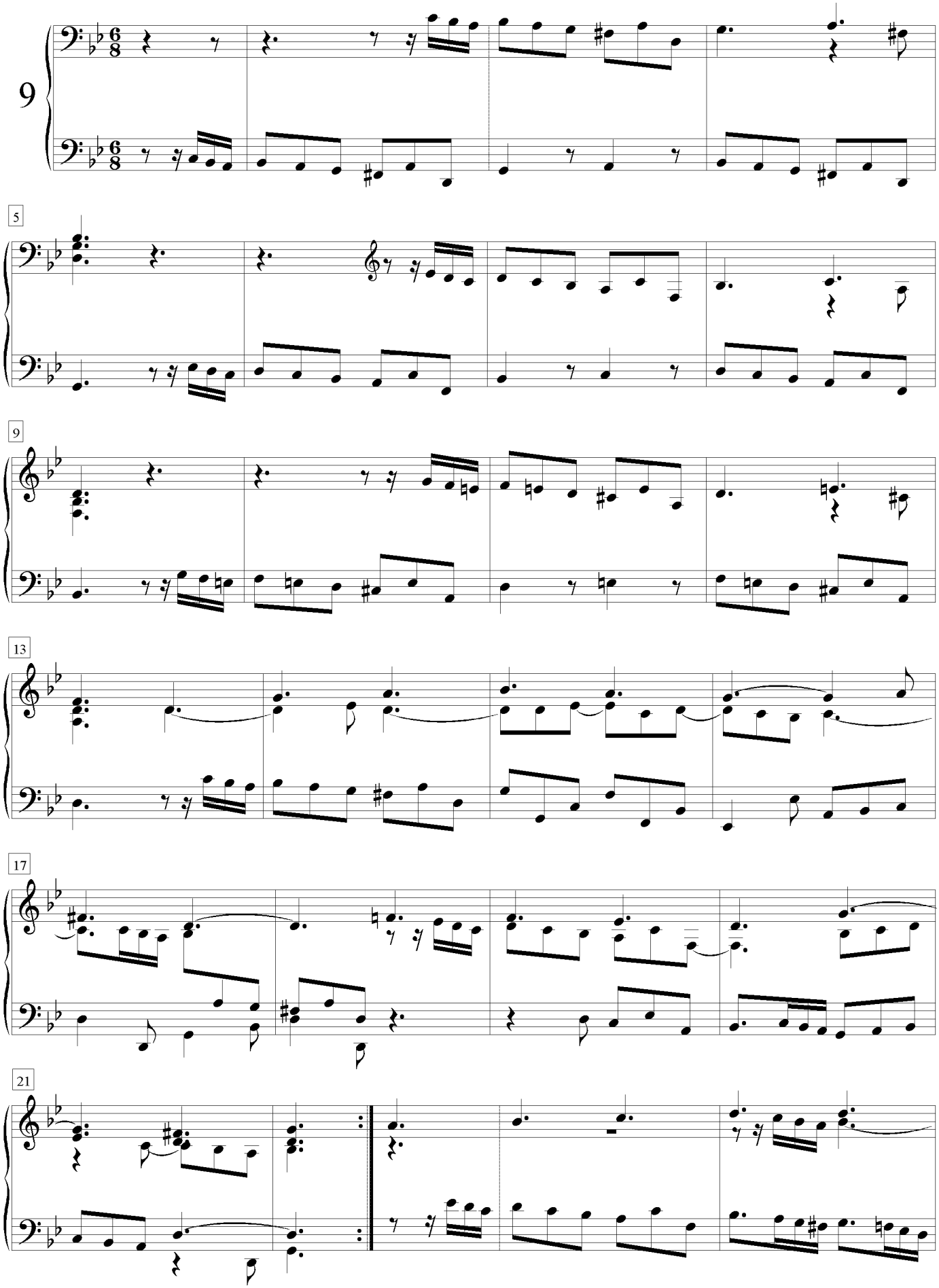

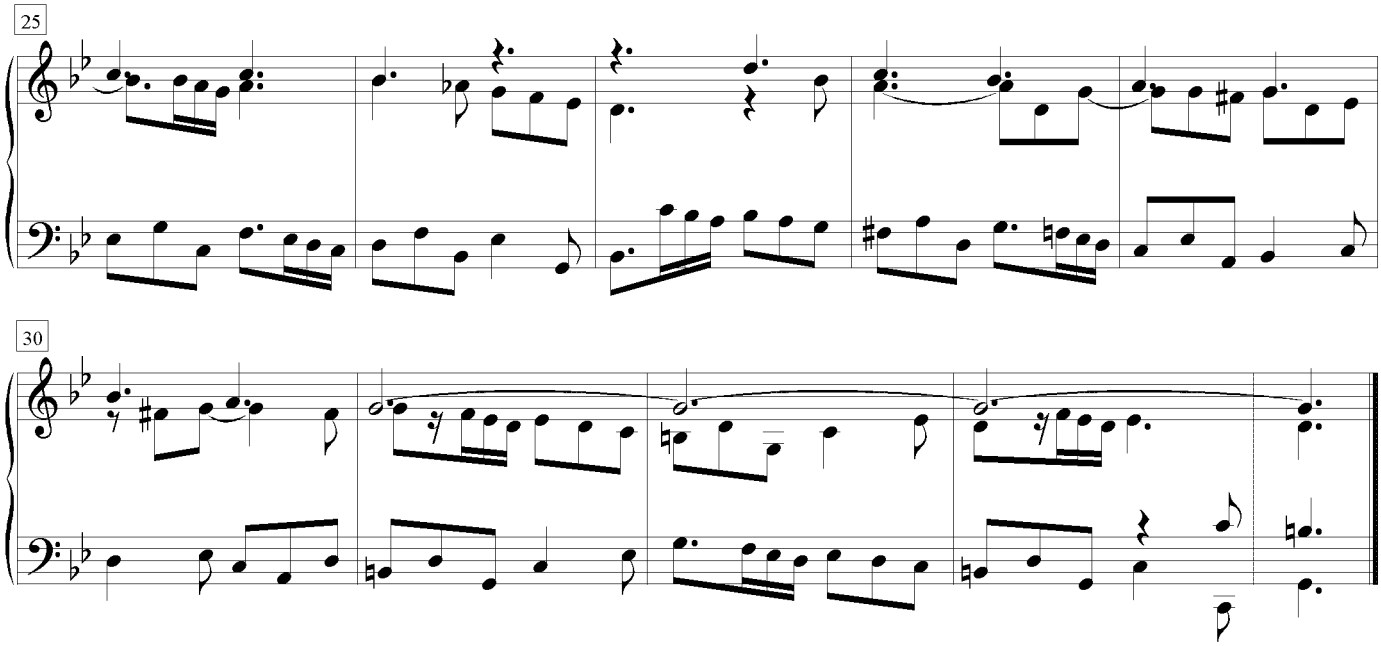

Gott ist mein Heil

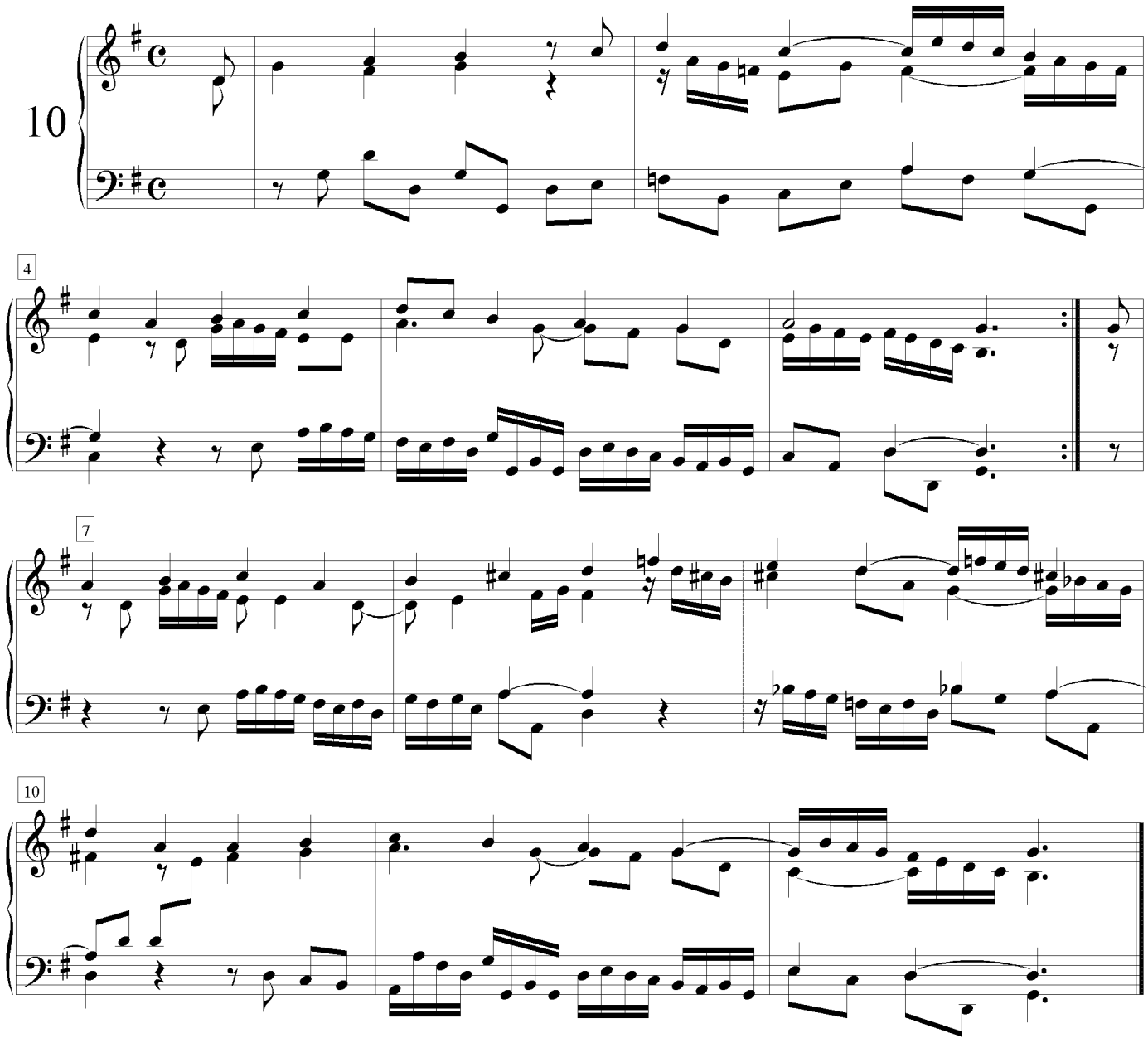

Erschienen ist der herrlich Tag

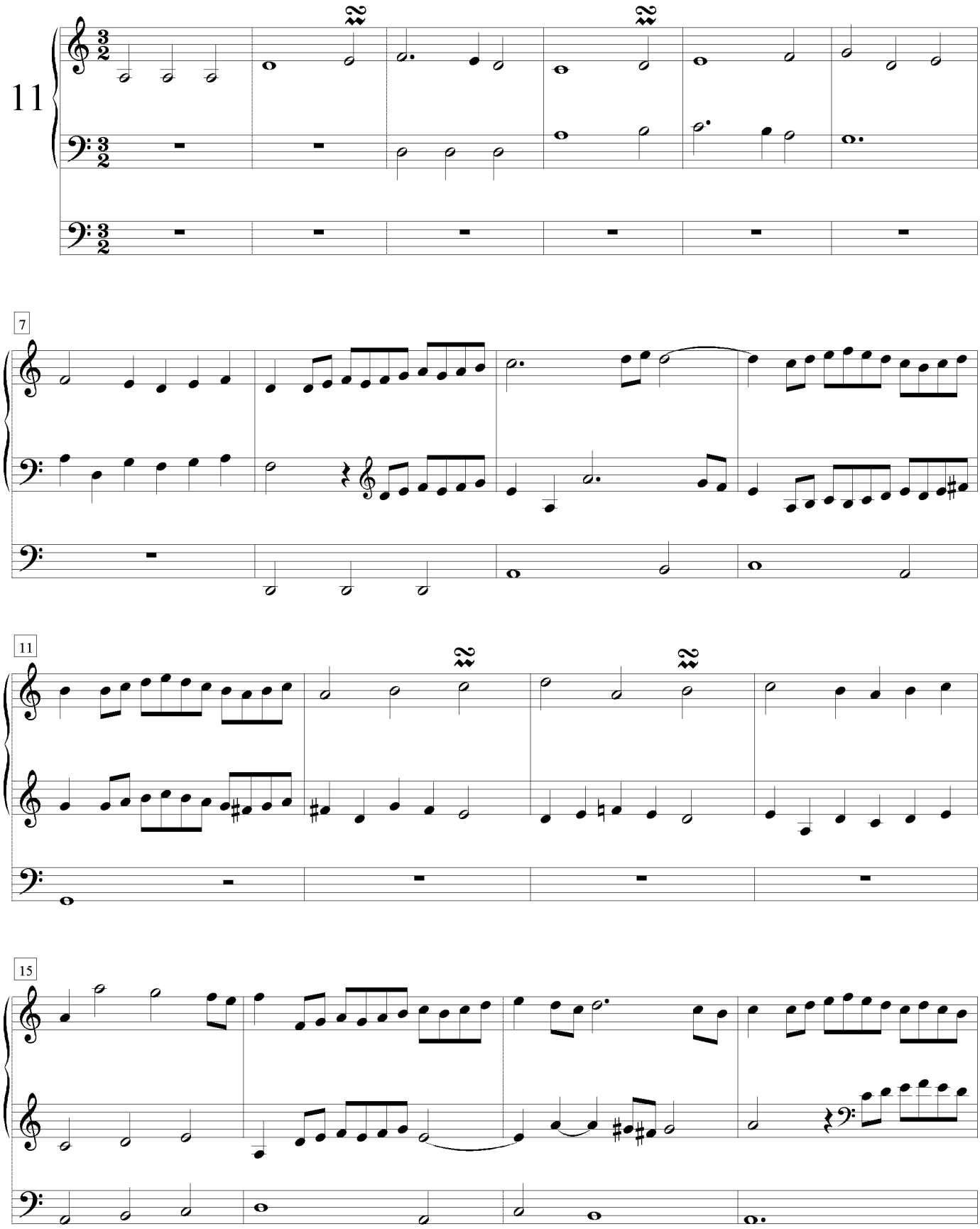

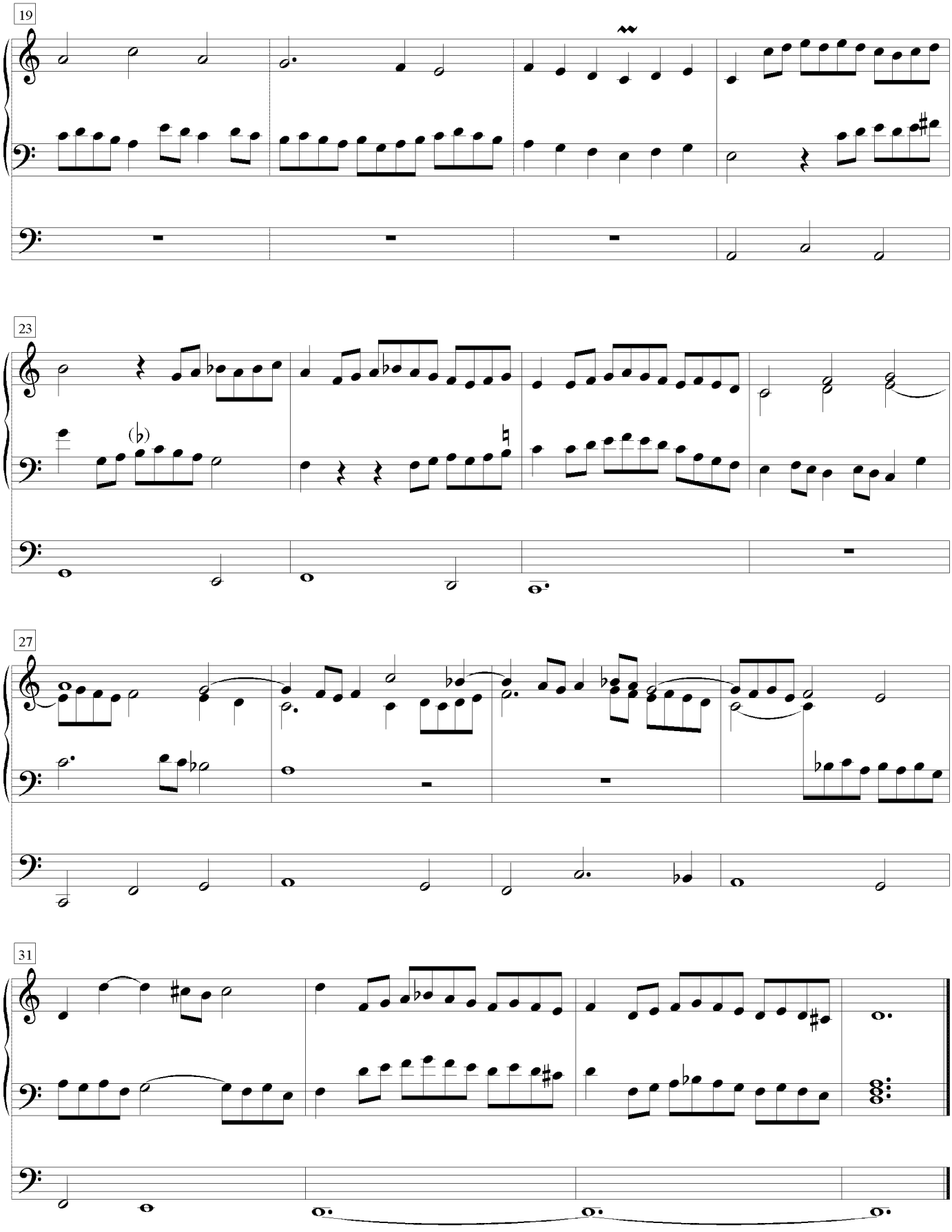
19
23
27
31

Was Gott tut, das ist wohlgetan

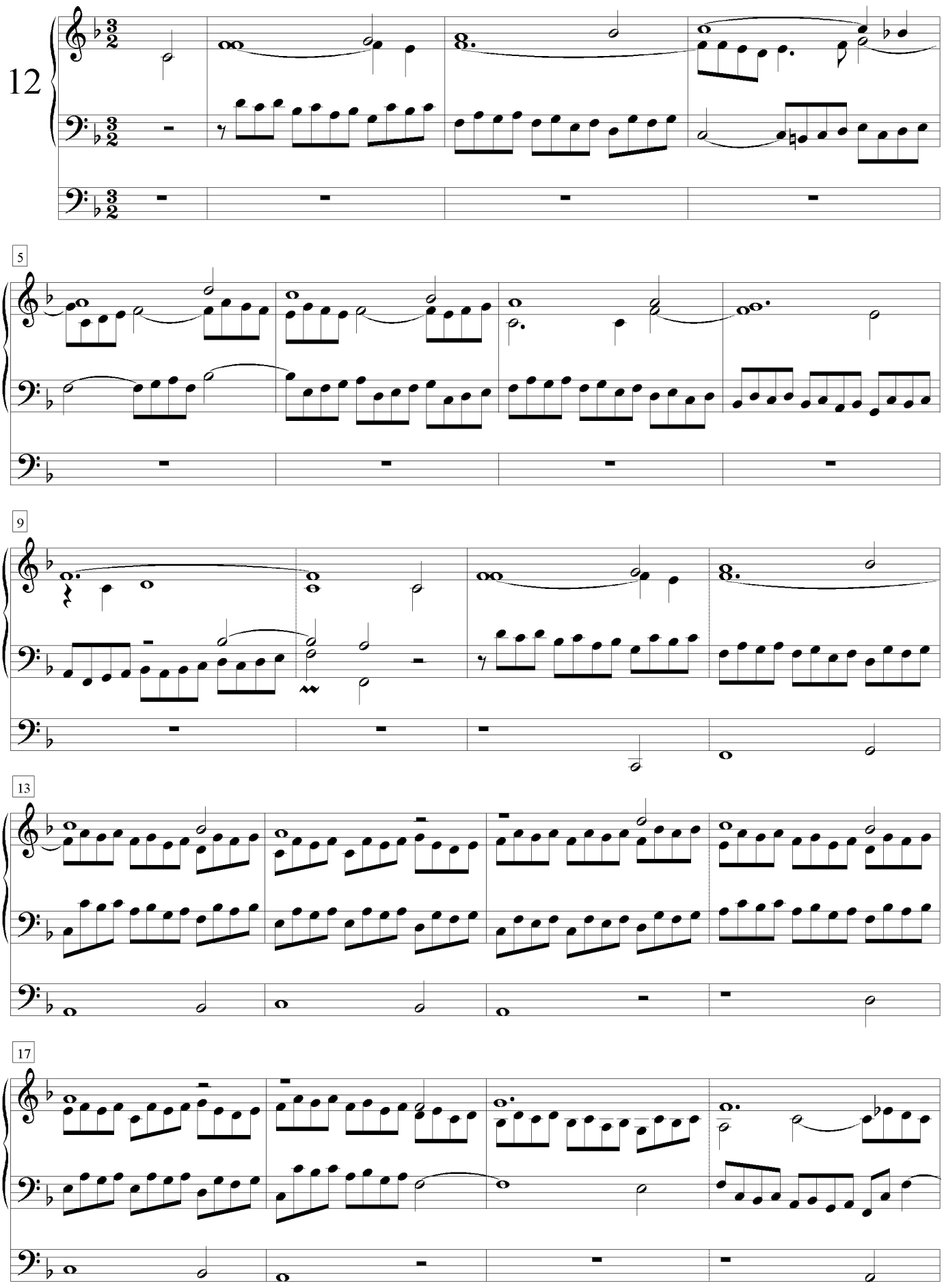

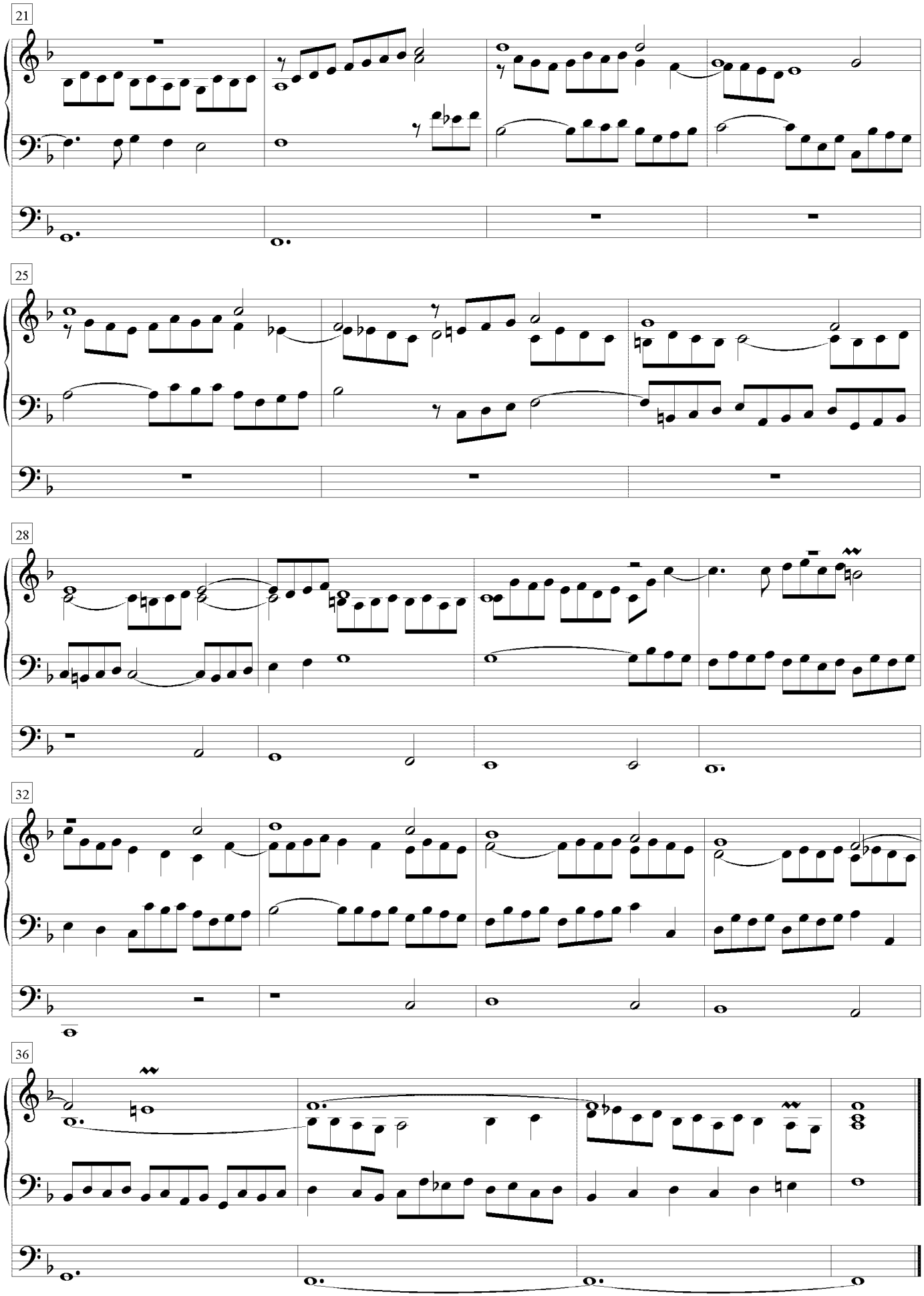
21
25
28
32
36

In dulci jubilo

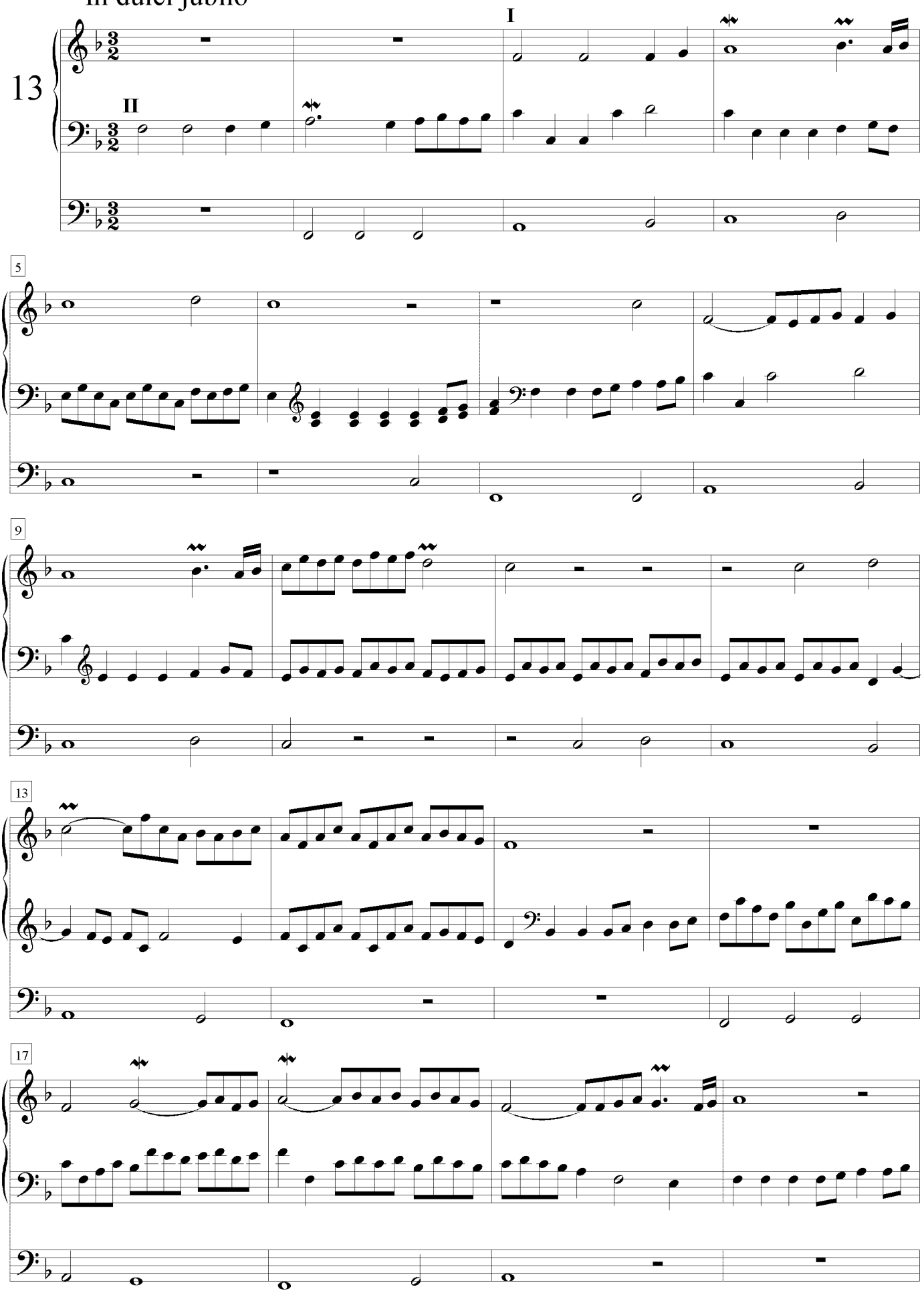

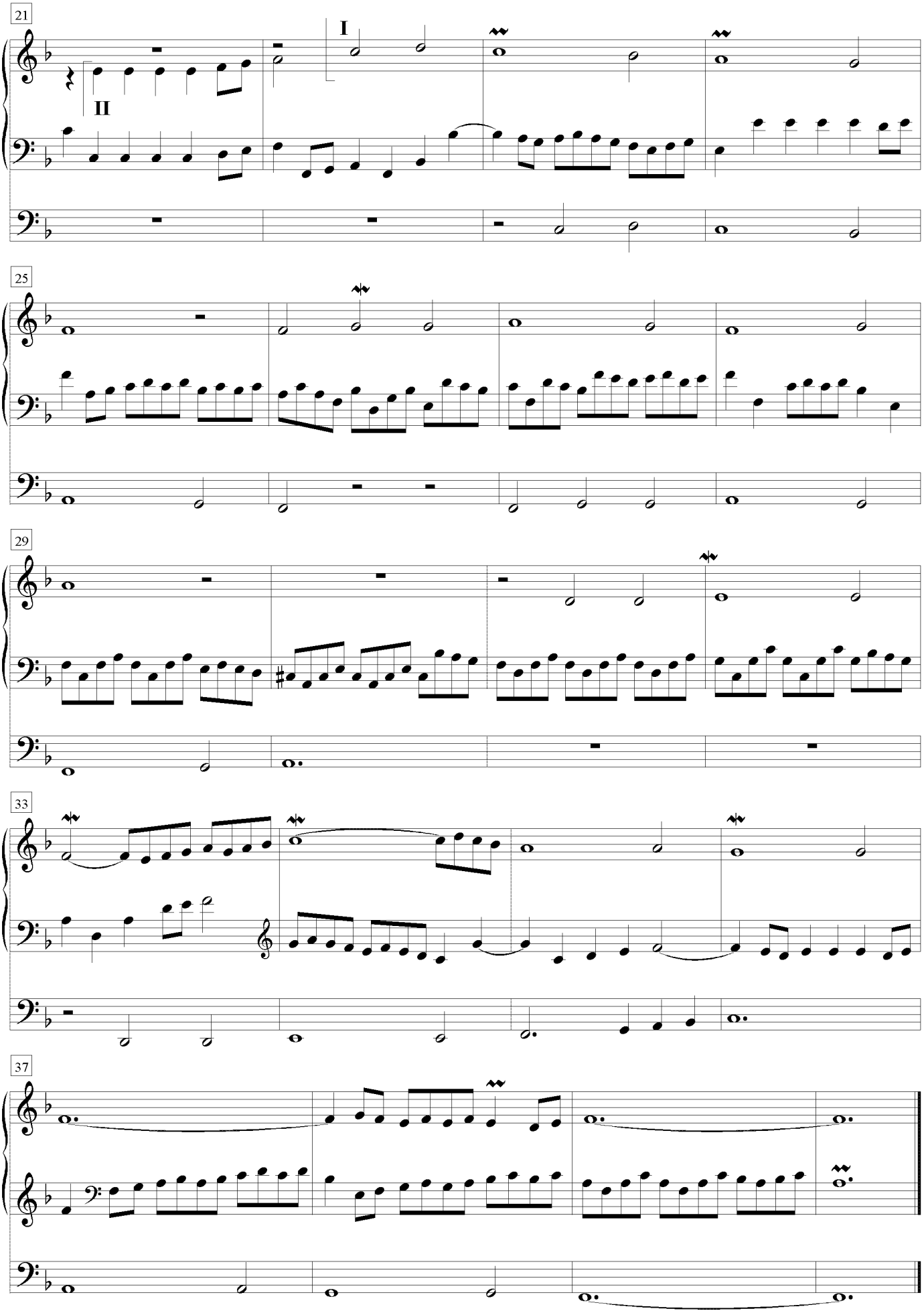
21
I
II
25
29
33
37

Jesu, meine Freude

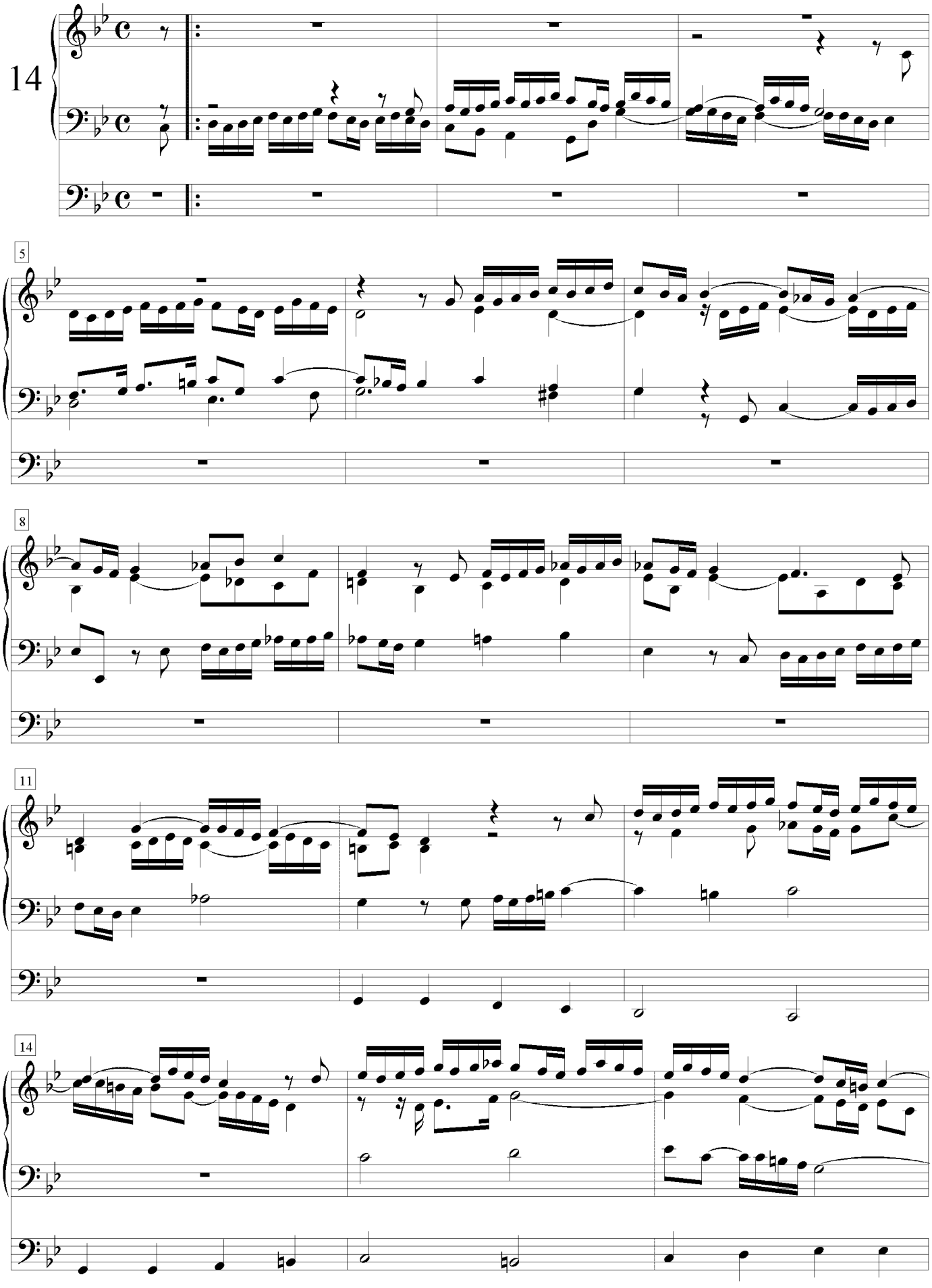

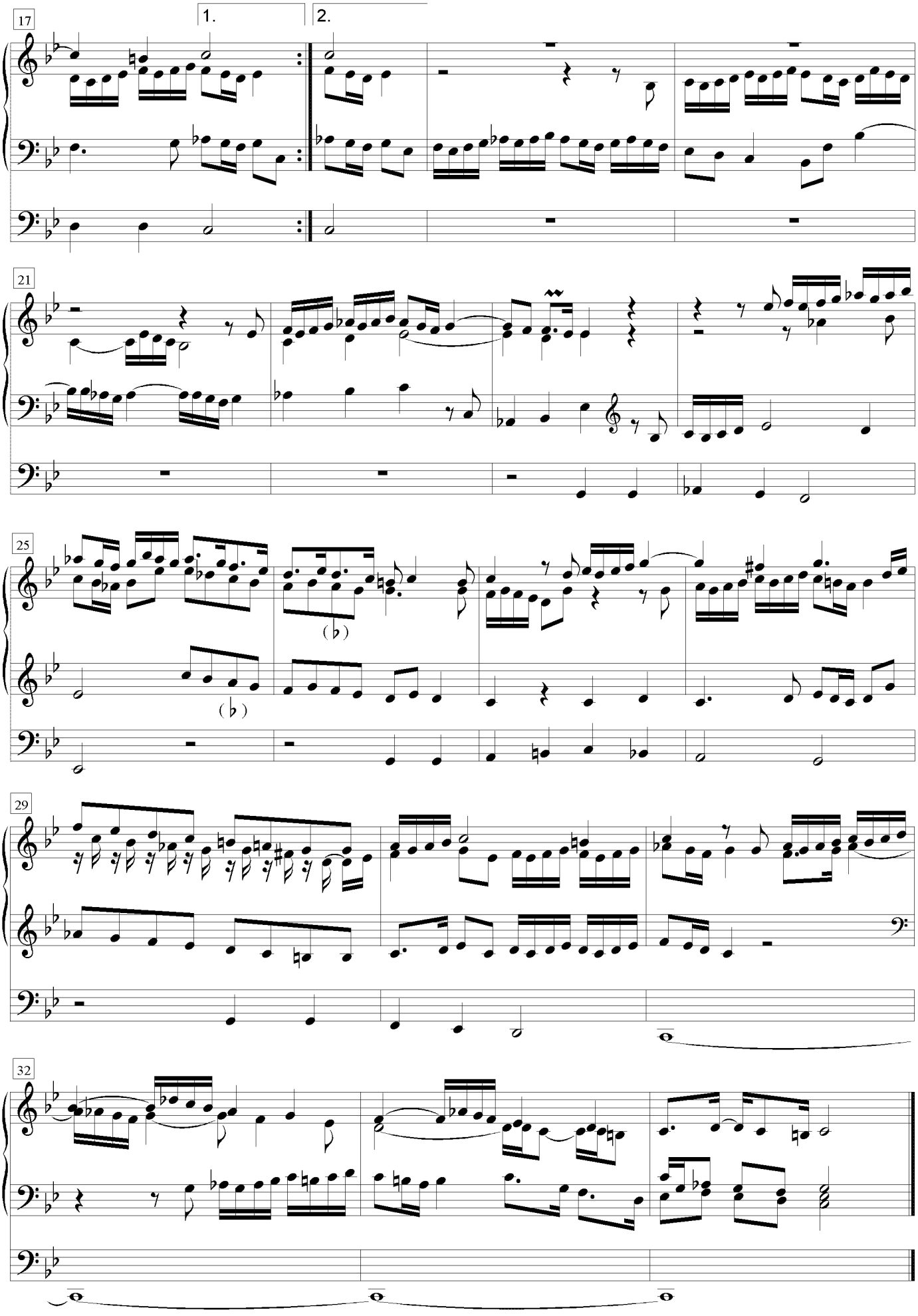
17
1.
2.
21
25
29
32

Herr Jesu Christ, Du höchstes Gut

I: solostemme; II: akkomp. stemme

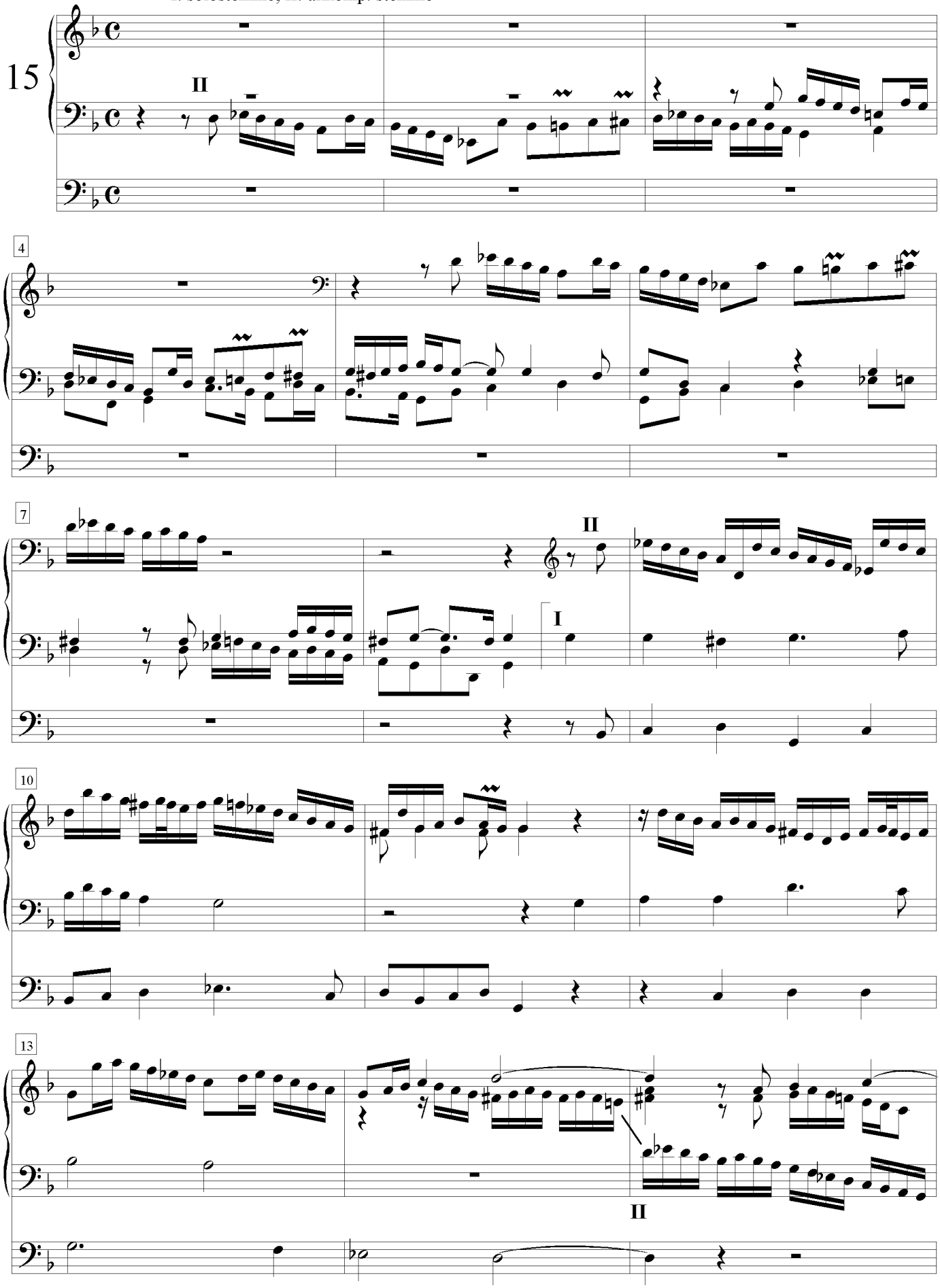

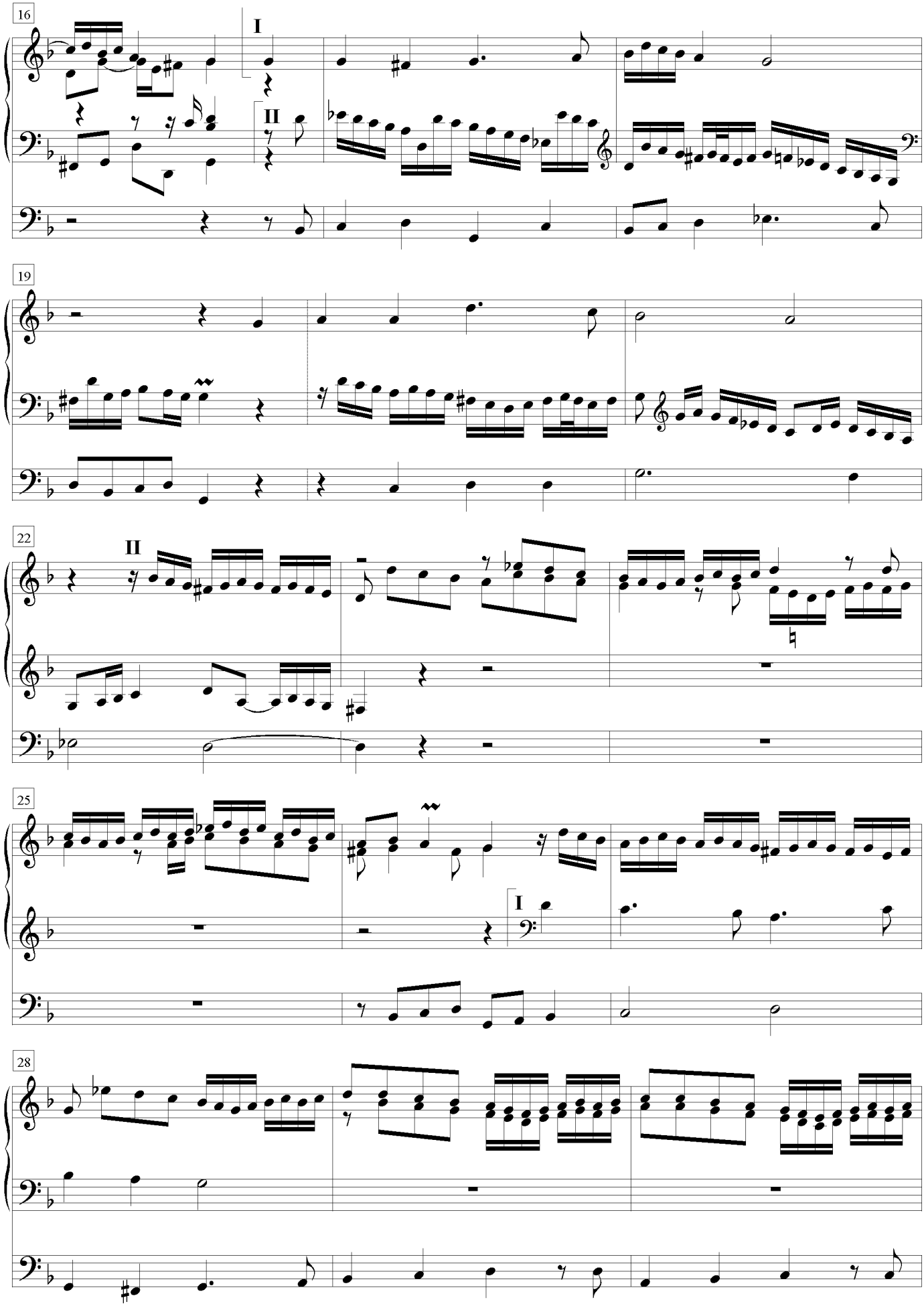
16
I
II
19
22
II
25
I
28

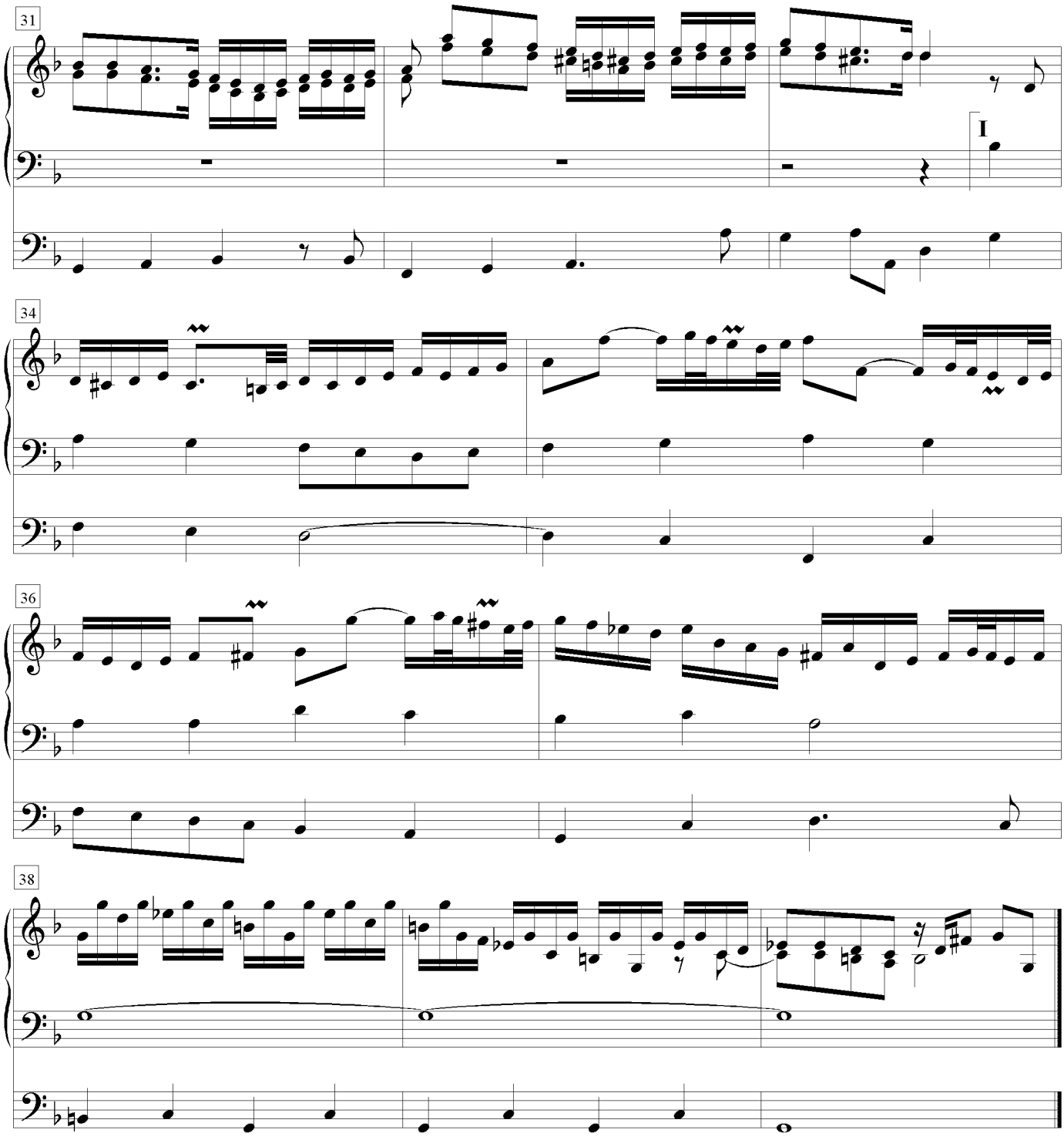

Schmücke dich, o liebe Seele

I: solostemme; II: akkomp. stemme

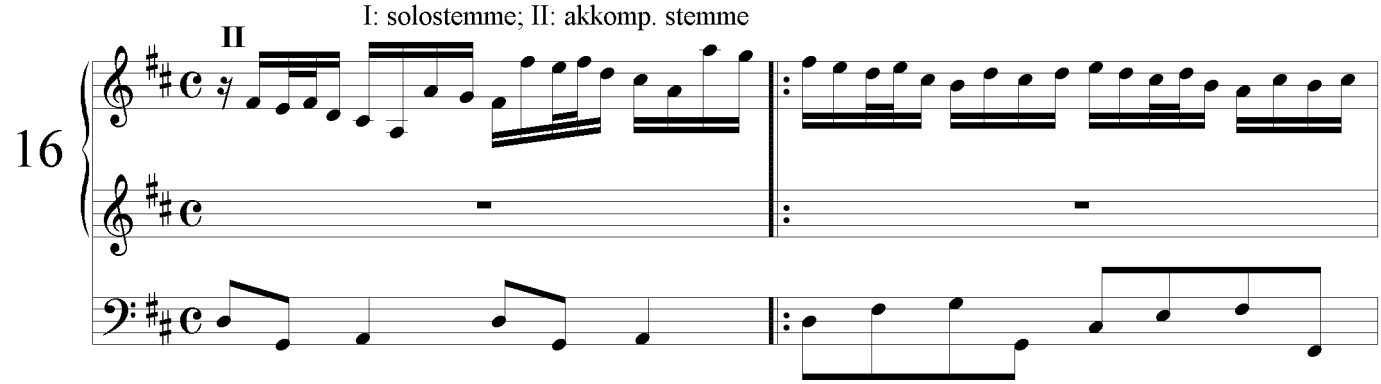

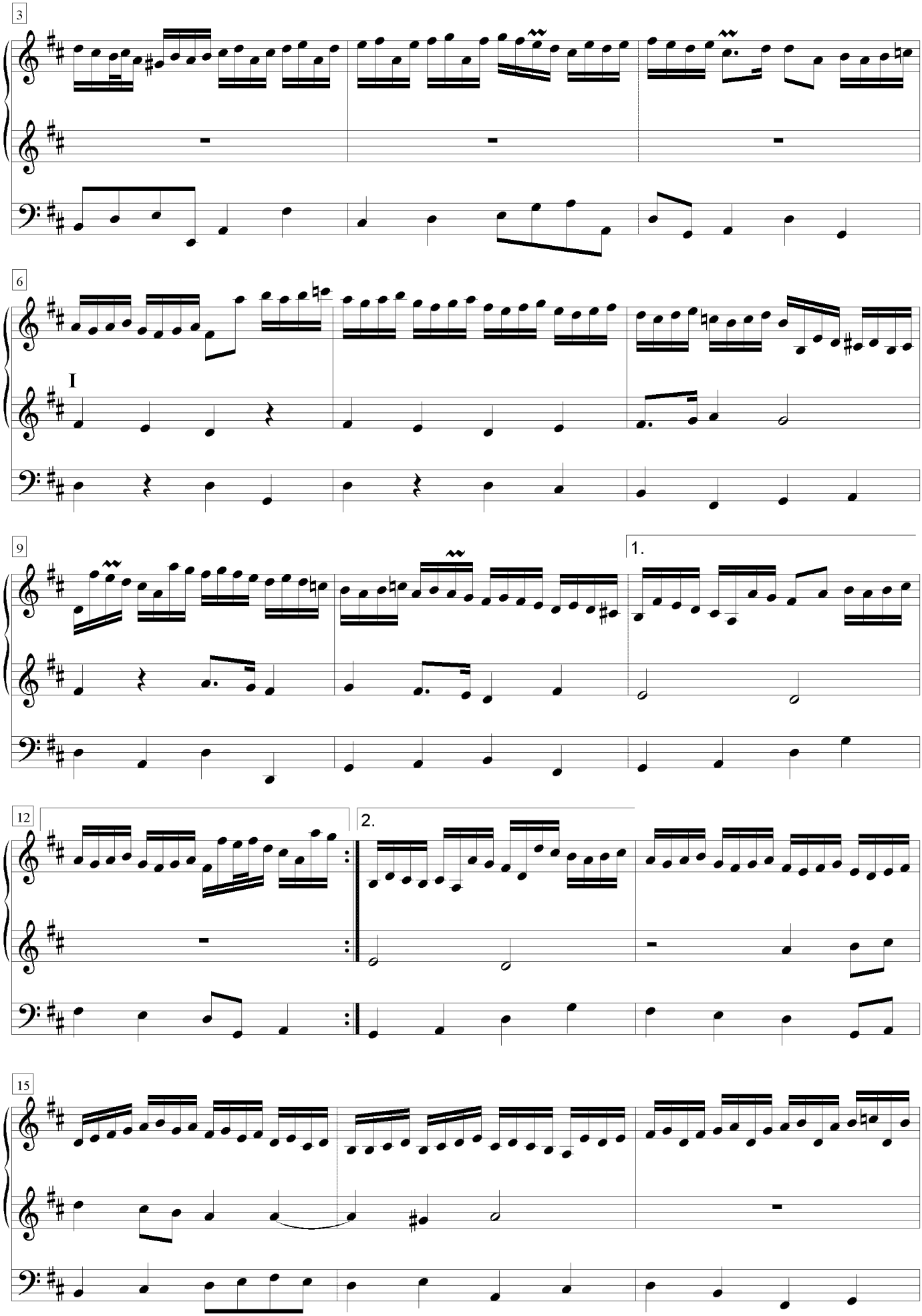
3
6
I
9
1.
12
2.
15

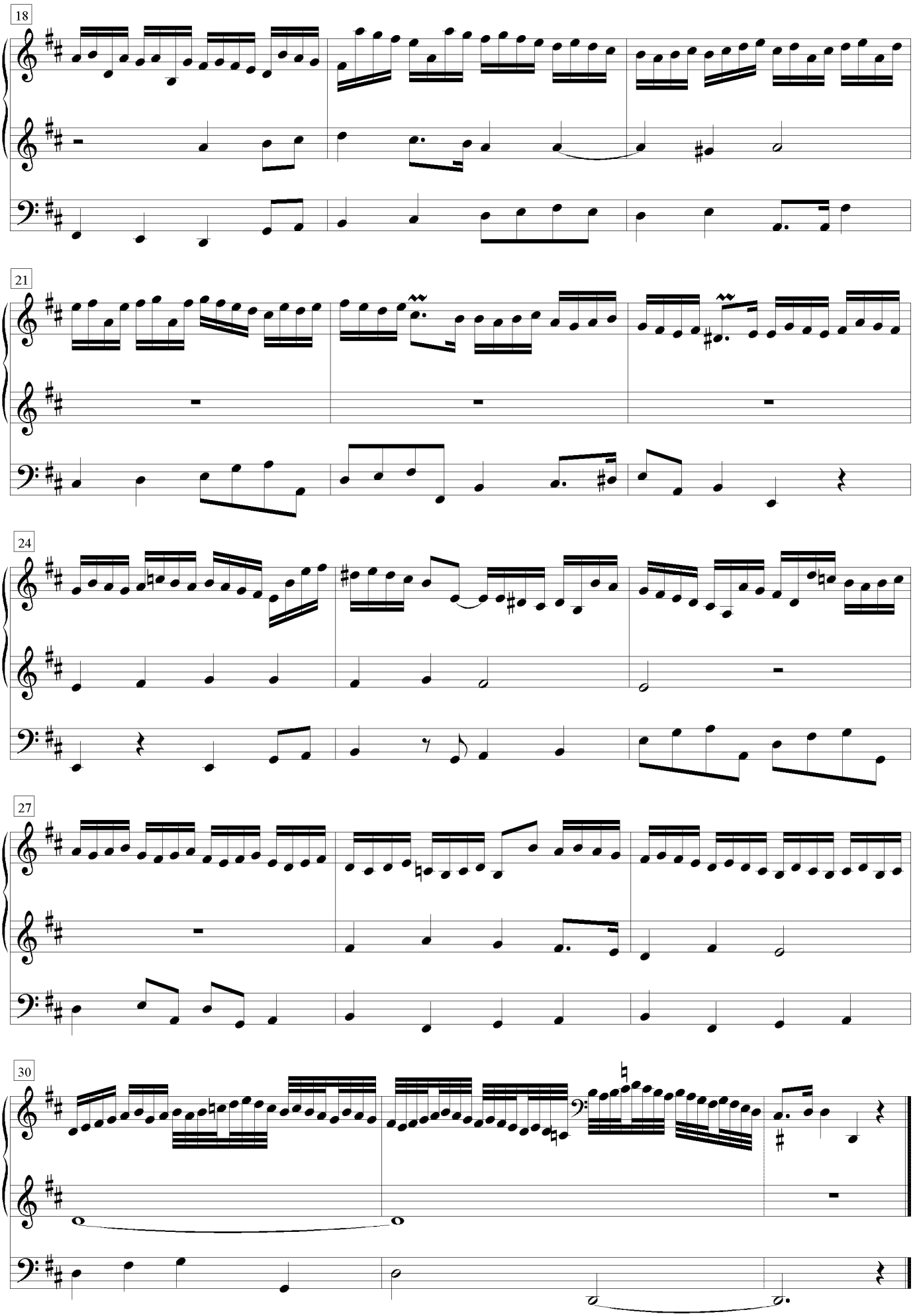
18
21
24
27
30